

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:
« طرح اصلاح موادی از قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی »
(مواد (۱) تا (۱۰))

مقدمه

طرح حاضر به شماره ثبت ۸۱۷ در دوره یازدهم مجلس شورای اسلامی به قید یک فوریت اعلام وصول شده است. این طرح در راستای تحقق سیاست‌های کلی انتخابات در خصوص انتخابات مجلس شورای اسلامی بوده و کلیات آن مورد تأیید است. کمیسیون امور داخلی و شورا در جلسات متعدد این طرح را بررسی و در نهایت در جلسه ۱۴۰۱/۷/۲۷ با اصلاحاتی آن را تصویب نمود. در این گزارش ضمن اظهار نظر پیرامون کلیات طرح مزبور، به بررسی مفاد آن خواهیم پرداخت.

بررسی مصوبه کمیسیون

الف) کلیات

این مصوبه ضمن تلاش برای اجرای سیاست‌های کلی انتخابات ابلاغی مقام معظم رهبری سعی دارد با ابتکاراتی جدید مشکلات و مسائل اجرایی و نظارتی قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی را برطرف کند. از جمله این مسائل می‌توان به منتخب جایگزین (علی‌البدل)، افزایش مدت زمان رسیدگی به صلاحیت داوطلبان، ایجاد سازوکار مشخص و شفاف در رسیدگی به صلاحیت‌ها و پاسخگویی نهادهای ذی‌ربط، ثبت درخواست متقاضیان شرکت در انتخابات به‌عنوان نامزد و دریافت مدارک لازم قبل از ثبت‌نام، دقیق‌تر شدن شرایط داوطلبی نمایندگی مجلس، الکترونیکی شدن انتخابات، بازنگری در جرائم و تخلفات و همچنین تبلیغات انتخاباتی اشاره کرد.

ب) جزئیات

ماده (۱)

این ماده مواردی که انتخابات میان‌دوره‌ای باید برگزار شود را بیان کرده است که شامل:

الف) انتخابات یک یا چند حوزه انتخابیه باطل، ب) به هر دلیل از جمله فوت یا انصراف داوطلبان یا منتخبان یا حوادث غیرمترقبه انتخابات متوقف شده یا برگزار نشود، به‌نحوی که منجر به عدم انتخاب نماینده گردد. ج) عدم تأیید اعتبارنامه فرد منتخب توسط مجلس؛ می‌باشد.^۱

مخصوص سخن علنی

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال سوم

شماره ثبت:

۸۱۷

شماره چاپ:

۱۲۳۶

مشخصات گزارش

تهیه و تدوین:

محمد صالحی

ناظر علمی:

احمد حکیم‌جوادی

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۸۵۶۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۹/۱۲

۱. ماده (۱) - ماده (۴) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۷۸/۹/۷ با اصلاحات و الحاقات بعدی آن به شرح زیر اصلاح می‌شود: ماده (۴) - چنانچه انتخابات یک یا چند حوزه انتخابیه باطل و یا به هر دلیل از جمله فوت یا انصراف داوطلبان یا منتخبان یا حوادث غیرمترقبه متوقف شده یا برگزار نشود، به‌نحوی که منجر به عدم انتخاب نماینده گردد و یا اعتبارنامه منتخبان، مورد تأیید مجلس واقع نشود، انتخابات میان‌دوره‌ای در حوزه‌های یادشده هم‌زمان با اولین انتخابات بعدی مندرج در اصل ششم (۶) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برگزار می‌شود.

باتوجه به سازوکار پیش‌بینی شده در ماده (۵) این مصوبه که به منتخبان علی‌البدل پرداخته است، در مواردی ممکن است نماینده علی‌البدل وجود نداشته و یا نتواند به مجلس راه یابد. لذا در این موارد باید انتخابات میان‌دوره‌ای در حوزه انتخابیه مربوط برگزار شود. جهت برطرف نمودن این نقص و تکمیل مصوبه کمیسیون پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی مجلس عبارت «و یا در مواردی که منتخب علی‌البدل واجد شرایط وجود نداشته باشد» قبل از عبارت «انتخابات میان‌دوره‌ای» اضافه شود.

تبصره «۱» این ماده افرادی که می‌توانند در انتخابات میان‌دوره‌ای به‌عنوان رأی‌دهنده شرکت کنند را تعیین کرده که به‌نوعی تکرار حکم تبصره «۵» ماده (۹) قانون فعلی است، اما با توجه به اینکه انتخابات میان‌دوره‌ای به‌عنوان یک انتخابات مستقل از دوره قبلی بوده است و به مانند انتخابات مرحله دوم نمی‌باشد، نمی‌توان برای حضور رأی‌دهندگان شرط تعیین نمود و همه افراد واجد شرایط مطابق ماده (۲۷)^۱ می‌توانند در انتخابات شرکت کنند و با توجه به اینکه این موضوع محدودکننده افراد برای حضور در انتخابات است، پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی این تبصره حذف شود.

تبصره «۲» این ماده به تعداد حداقل نامزدها برای رقابت در انتخابات (به غیر از مرحله دوم) پرداخته است. هدف از تبصره این است که در یک انتخابات مفهوم رقابت انتخاباتی حفظ شود و برای حوزه‌های تک کرسی حداقل دو نامزد و برای حوزه‌های دارای بیش از یک کرسی به تعداد یک‌و‌نیم برابر در آن حوزه نامزد وجود داشته باشد.

در صدر تبصره گفته شده است که «انتخابات مجلس شورای اسلامی حوزه‌های دارای یک کرسی نمایندگی در صورتی قابل اجراست که تعداد نامزدها حداقل دو برابر تعداد کرسی‌های نمایندگی آن حوزه انتخابیه باشد.» به جهت ویراستاری و اصلاح نگارشی پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی عبارت «حداقل دو برابر تعداد کرسی‌های نمایندگی آن حوزه انتخابیه» به عبارت «حداقل دو نفر» اصلاح شود؛ چراکه دو برابر یک کرسی عدد مشخصی و عبارت پیشنهادی ساده و قابل فهم است.

ماده (۲)

مطابق این ماده «یک تبصره به‌عنوان تبصره «۲» به ماده (۶) الحاق و عنوان تبصره آن به تبصره «۱» اصلاح می‌شود: تبصره «۲» - مستخدمین رسمی نیروهای مسلح و وزارت اطلاعات که برابر قانون قبل از انتخابات از سمت خود استعفا داده‌اند بعد از دوره نمایندگی، سنوات خدمتی آنان در صندوق‌های بازنشستگی مربوط اعمال می‌شود.» با توجه به اینکه در ماده (۶)^۲ قانون فعلی بیان شده است که سنوات نمایندگی مستخدمین رسمی دولت اعم از لشگری و کشوری پس از انتخاب شدن و صدور اعتبارنامه جزء سنوات خدمتی آنان محسوب خواهد شد، مصوبه کمیسیون حکم جدیدی را بیان نکرده است چراکه مستخدمین رسمی نیروهای مسلح و وزارت اطلاعات از مصادیق مستخدمین لشگری و کشوری مذکور در صدر ماده (۶) می‌باشند. از طرفی با توجه به اینکه مطابق بند «۲۸» جزء «الف» ماده (۲۹) فعلی شاغلین در نیروهای مسلح و وزارت اطلاعات می‌بایست ۶ ماه قبل از ثبت‌نام از سمت خود استعفا دهند. در نتیجه

۱. ماده (۲۷) - انتخاب‌کنندگان باید دارای شرایط ذیل باشند:

۱. تابعیت کشور جمهوری اسلامی ایران.

۲. (اصلاحی ۱۲/۱۰/۱۳۸۵) - هجده سال تمام.

۳. عاقل بودن.

۲. ماده (۶) - سنوات نمایندگی مستخدمین رسمی دولت اعم از لشگری و کشوری و سازمان‌ها و شرکت‌ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت، نهادهای عمومی و شهرداری‌ها پس از انتخاب شدن و صدور اعتبارنامه با اعطای گروه و افزایش سنواتی مربوطه جزء سنوات خدمتی آنان محسوب خواهد شد و در دوران نمایندگی فقط حقوق نمایندگی را دریافت خواهند کرد.

تبصره - سال‌های دوره نمایندگی مجلس جزء سنوات خدمت آن تعداد از نمایندگان هم که در طول دوره نمایندگی و یا پس از آن به استخدام دستگاه‌های دولتی و وابسته به دولت درمی‌آیند، محسوب می‌گردد.

در دوران نمایندگی ارتباطی با محل قبلی خدمت خود ندارند. از طرف دیگر در تبصره ماده (۶) قانون فعلی در صورتی که نماینده‌ای بعد از دوران نمایندگی به استخدام دستگاه‌های دولتی و وابسته به آن درآید دوران خدمت نمایندگی او به‌عنوان سنوات خدمت محسوب می‌شود. لذا در اینجا نیز در راستای عدم تضییع حقوق نمایندگان سنوات خدمتی آنها نیز لحاظ می‌شود.

البته ممکن است منظور طراح ماده این بوده که افرادی که در دوره‌ای کوتاه قبل از انتخاب شدن به عنوان نماینده، مستعفی بوده‌اند، مدت زمان دوره استعفای آنها در صندوق بازنشستگی آنها لحاظ شود که با توجه به عبارت‌پردازی تبصره و قید «سنوات خدمتی» و «بعد از دوره نمایندگی» عبارت تبصره وافی مقصود نبوده و باید مجدد بازنویسی شود.

در نتیجه با توجه به دلایل فوق حکم ماده (۲) مصوبه در ماده (۶) و تبصره فعلی وجود دارد و بیان مجدد آن صحیح نمی‌باشد. لذا با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی حذف آن پیشنهاد می‌شود.

ماده (۳)

این ماده جهت ساماندهی فهرست‌های انتخاباتی احزاب و جبهه‌ها و تشکل‌های سیاسی و همچنین زمینه‌سازی برای فعالیت قانونمند و مسئولانه احزاب و تشکل‌های سیاسی موضوع بند «۹» سیاست‌های کلی انتخابات^۱ تنظیم شده است.

با توجه به اینکه در حال حاضر در زمان انتخابات گروه‌ها و احزاب و تشکل‌های مختلف سیاسی و غیرسیاسی اقدام به انتشار فهرست‌های انتخاباتی می‌کنند و بعد از زمان انتخابات از صحنه سیاست کنار می‌روند، ارائه این فهرست‌ها باید تحت ضوابط خاصی بوده و ارائه‌کننده آن دارای شناسنامه سیاسی (فقط احزاب، جبهه‌ها و تشکل‌های سیاسی موضوع ماده (۱)^۲ قانون نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی می‌توانند فهرست ارائه کنند) بوده تا پس از زمان انتخابات پاسخگوی عملکرد نمایندگان باشد و مردم بتوانند نسبت به آن حزب یا گروه ارزیابی داشته و در دوره‌های بعدی آن را لحاظ کنند. در این ماده سعی شده است که ضوابط و تشریفات بیان شود که از جمله آن می‌توان به انتشار فهرست‌ها توسط ستاد انتخابات کشور، وجود موافقت کتبی نامزد برای قرار گرفتن در یک فهرست، مقام صالح حزب یا جبهه برای ارائه آن به‌صورت رسمی، محرومیت حزب، تشکل یا جبهه از ارائه فهرست در آن دوره انتخابات در صورت عدم رعایت تشریفات مندرج در این قانون، اشاره کرد.

رأی‌گیری براساس مفاد ماده (۷۳) این مصوبه به‌صورت فهرستی و تناسبی است و حضور یک فرد در دو فهرست امکان شمارش آرا را دچار اختلال می‌کند. در صورت حضور یک فرد در دو فهرست نمی‌تواند تشخیص داد که رأی داده شده به نامزد به حساب کدام حزب که نام او در آن فهرست است محاسبه شود. در نتیجه محدودیت حضور یک فرد در یک فهرست انتخاباتی حزب یا جبهه و همچنین عدم امکان ارائه فهرست از سوی احزاب به صورت مجزا در زمان ائتلاف و تشکیل یک جبهه منطقی می‌باشد. **لذا تصویب این ماده**

در قالب مصوبه کمیسیون مورد تأکید است.

۱. ۹- تعیین چارچوب‌ها و قواعد لازم برای فعالیت قانونمند و مسئولانه احزاب و تشکل‌های سیاسی و اشخاص حقیقی در عرصه انتخابات مبتنی بر اصول و مبانی نظام جمهوری اسلامی ایران به نحوی که رقابت‌های انتخاباتی منجر به افزایش مشارکت آگاهانه، اعتماد، ثبات و اقتدار نظام شود.

۲. ماده (۱)- اصطلاحات به‌کار رفته در این قانون، دارای معانی مشروح زیر می‌باشند:

۱- حزب: تشکیلاتی است متشکل از اشخاص حقیقی که با برنامه مشخص در جهت کسب و مشارکت در قدرت سیاسی و نقد و اصلاح آن، در چارچوب قوانین و مقررات نظام جمهوری اسلامی ایران بر اساس مرامنامه و اساسنامه مصوب خود در سطح ملی یا استانی فعالیت می‌کند.

حزب می‌تواند تحت عناوین دیگری مانند گروه، جمعیت، انجمن، جامعه، مجمع و سازمان سیاسی فعالیت کند.

۲- جبهه: ائتلافی سیاسی از احزاب دارای پروانه فعالیت در زمینه فعالیت مشخص است که با اطلاع کمیسیون احزاب موضوع ماده (۱۰) این قانون شکل می‌گیرد.

تبصره - تشکل‌های اقلیت‌های دینی موضوع اصل سیزدهم (۱۲) قانون اساسی، تشکیلاتی مرکب از اعضای داوطلب همان اقلیت دینی می‌باشند که هدف آنها حل مشکلات و بررسی مسائل دینی، فرهنگی، اجتماعی و رفاهی ویژه آن اقلیت است.

ماده (۴)

این ماده با توجه به ماده قبل در جهت سهولت رأی‌دهی و شمارش آرای باشد. براساس مفاد تبصره «۳» این ماده وزارت کشور مکلف شده است که در حوزه‌های بیش از یک کرسی برگه‌های رأی را به‌گونه‌ای طراحی کند که در آن امکان ثبت نام نامزد و همچنین نام فهرست وجود داشته باشد و رأی‌دهنده این اختیار را دارد که یکی از قسمت‌ها (نام نامزد یا نام فهرست) را تکمیل کند.

مطابق این ماده «در صورتی که رأی‌دهنده به‌صورت همزمان به فهرست‌ها و نامزدها رأی دهد، رأی به فهرست‌ها ملاک بوده و رأی به نامزدها محاسبه نخواهد شد». درحالی که این امر صور گوناگونی دارد که به‌شرح زیر به آن اشاره می‌کنیم:

۱. در مواردی که اسامی نامزدهای درج شده در برگه رأی با عنوان فهرست همخوانی دارد. به‌عبارت دیگر همه اسامی نامشان در فهرست اعلامی وجود دارد. در این حالت در نظر گرفتن اسامی یا فهرست به‌عنوان ملاک تفاوتی ندارد.

۲. در مواردی که قسمت اسامی نامزدهای برگه رأی به‌صورت کامل تکمیل نشده (مثلاً به ۳ نفر از یک فهرست ۵ نفره رأی داده است و ۲ گزینه دیگر را خالی گذاشته است)، ولی همان اسامی همگی در عنوان فهرست نوشته شده حضور دارند. در این حالت اگر فهرست ملاک قرار گیرد، برای افرادی که نامشان در قسمت اسامی درج نشده یک رأی محاسبه خواهد شد.

۳. در مواردی که بخشی از اسامی نامزدها (۳ نفر از ۵ نفر مندرج در فهرست) در فهرست درج شده بوده و برخی دیگر (۲ نفر دیگر) از اسامی در یک فهرست دیگری می‌باشند و یا در هیچ فهرستی حضور ندارند. در این حالت ملاک قرار دادن فهرست موجب نادیده گرفتن آرای بقیه نامزدهایی است که اسامی آنها در برگه درج شده است و ملاک قرار دادن اسامی موجب نادیده گرفته شدن آرای نامزدهای آن فهرست خواهد بود.

۴. در فرضی که اسامی نامزدها به‌طور کلی با عنوان فهرست درج شده در برگه رأی تعارض داشته و هیچ‌یک از اسامی در فهرست مندرج دیده نمی‌شوند. در این حالت ملاک قرار دادن اسامی نامزدها یا فهرست مندرج در برگه رأی نادیده گرفتن رأی طرف دیگر می‌باشد.

لذا با توجه به فرض‌های مختلف بیان شده تعیین حکم واحد برای حالات فوق‌الذکر محل تأمل است و پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات آیین‌نامه داخلی مجلس جهت تعیین دقیق‌تر حکم این مسئله مصوبه به کمیسیون بازگشت داده شود.

ماده (۵)

این ماده به موضوع انتخاب منتخبان علی‌البدل پرداخته است. در میان انتخابات‌های چهارگانه در ایران تنها در انتخابات شوراهای اسلامی منتخبان علی‌البدل پیش‌بینی شده است. به‌عبارت دیگر این موضوع به‌عنوان ابتکار این مصوبه می‌باشد. در نظر گرفتن افرادی به‌عنوان علی‌البدل از این جهت است که در مواردی مانند فوت یا استعفا یا موارد دیگر مانند انتخاب نماینده به‌عنوان وزیر، حوزه انتخابیه بدون نماینده یا نمایندگانی کمتر از میزان کرسی‌های در نظر گرفته شده نشود. همچنین با توجه به هزینه‌های زیاد برگزاری انتخابات موجب صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی خواهد شد.

با توجه به اینکه در مرحله اول انتخابات فردی به‌عنوان منتخب نمایندگی شناخته می‌شود که حداقل ۲۰ درصد کل آرا را به‌دست آورده باشد، ملاک انتخاب علی‌البدل نیز کسب نصاب حداقل ۲۰ درصد آرا صحیح در نظر گرفته شده است تا در صورت راه‌یابی او به مجلس از مقبولیت کافی برخوردار باشد. به بیان دیگر در صورتی که نامزدهایی که صاحب کرسی نشده‌اند، میزان ۲۰ درصد را به‌دست نیاورده باشند، به‌عنوان علی‌البدل در نظر گرفته نمی‌شوند و آن حوزه انتخابیه منتخب جایگزین نخواهد داشت.

البته این ملاک از جهت اینکه ملاک آرا صحیح است و نه کل آرا دارای اشکال است. چراکه مطابق صدر ماده (۸) «فرد منتخب در مرحله اول انتخابات، باید حداقل بیست درصد (۲۰٪) از کل آرا را کسب نماید» لذا پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات آیین‌نامه داخلی مجلس در تبصره «۲» واژه «صحیح» حذف شود.

اما انتخاب منتخبان جایگزین برای نمایندگی مجلس شورای اسلامی جهت محل تأمل است. در حوزه‌های با تعداد کرسی‌های کم مانند حوزه‌های تک کرسی معمولاً دو نامزدی که بیشترین رقابت را با هم دارند از دو حزب یا جناح سیاسی متفاوت بوده و همچنین برخی از نامزدهایی که به دور دوم راه پیدا می‌کنند رقیب همدیگر هستند. لذا فرد جایگزین که رقیب نماینده سابق و از حزب سیاسی دیگری بوده به مجلس راه پیدا می‌کند. این موضوع از جهت اینکه اراده مردم به نماینده سابق با توجه به حزب سیاسی او تعلق داشته و به او رأی داده‌اند، محل تأمل است. شاید با برگزاری انتخابات میان‌دوره‌ای مردم مجدد فردی را با همان گرایشات سیاسی انتخاب کنند. در حالتی که انتخابات دومرحله‌ای باشد، از آنجاکه فرد منتخب و برنده انتخابات را رأی اکثریت نسبی برگزیده شده است، لذا فرد جایگزین نیز طبیعتاً دارای اکثریت نسبی خواهد بود. با توجه به اینکه عبارت «منتخبان جایگزین (علی‌البدل) نامزدهایی هستند که ... در مرحله دوم دارای اکثریت نسبی باشند» در تبصره «۲» ماده (۵) مصوبه گویا نبوده و ممکن است این ابهام به وجود آید که فردی که دارای اکثریت نسبی است، منتخب اصلی است یا منتخب علی‌البدل. به همین منظور باید فرد جایگزین را از منتخب اصلی متمایز کرد. لذا با رعایت تشریفات آیین‌نامه داخلی مجلس پیشنهاد می‌شود عبارت «دارای اکثریت نسبی بوده» به عبارت «دارای اکثریت نسبی بوده ولی به‌عنوان منتخب صاحب کرسی نشده‌اند،» اصلاح شود.

ماده (۶)

این ماده نیز به‌عنوان یکی از ابتکارات مثبت این طرح محسوب شده و در آن پیش‌بینی شده است جهت سهولت و افزایش مشارکت مردم با توجه به الکترونیکی شدن اخذ رأی، و اجرای بند (۱۲)^۱ سیاست‌های کلی انتخابات رأی‌دهنده تنها با ارائه یکی از مدارک هویتی خود مانند کارت ملی، شناسنامه، گذرنامه بتواند در انتخابات شرکت کند. مطابق اصلاح صورت گرفته ممه‌ور نمودن شناسنامه نیز حذف شده و ثبت رأی دادن فرد در دستگاه احراز هویت انجام خواهد شد. مطابق تبصره «۳» و «۴»^۲ قانون فعلی انتخابات در یک روز و به مدت ده ساعت انجام خواهد شد و تمدید زمان آن به تشخیص وزیر کشور خواهد بود. با توجه به اینکه میزان این تمدید مشخص نبوده، کمیسیون به میزان ۳ ساعت را در اختیار وزیر کشور و بیش از آن را به تشخیص او و با تأیید نظر شورای نگهبان در پیش‌بینی کرده است. به این ترتیب میزان تمدید به صورت مشخص‌تر و در چارچوب بهتری صورت خواهد گرفت. با این توضیحات تصویب ماده مذکور پیشنهاد می‌شود.

ماده (۷)

ماده (۷) مصوبه که یک ماده تحت عنوان ماده (۱۰) مکرر به قانون الحاق کرده است به دنبال حل مشکل رأی‌گیری از افرادی است که در زمان مجاز به شعب اخذ رأی مراجعه کرده‌اند اما با پایان این زمان از آنها رأی‌گیری به عمل نیامده است. برای جلوگیری از

۱۲.۱ - بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در جهت حداکثرسازی شفافیت، سرعت و سلامت در اخذ و شمارش آراء و اعلام نتایج
۲. تبصره «۳» (اصلاحی ۱۳۷۹/۸/۲۵) - اخذ رأی در کلیه حوزه‌های انتخابیه کشور در یک روز انجام می‌شود و مدت آن حداقل ده ساعت است و در صورت ضرورت قابل تمدید می‌باشد.
تبصره «۴» - تشخیص ضرورت و مدت تمدید اخذ رأی در یک حوزه یا سراسر کشور به‌عهده وزیرکشور است.

برداشت‌های متفاوت از تبصره «۳» ماده (۱۰) در مصوبه کمیسیون، مجریان مکلف شده‌اند که از افراد حاضر در شعبه در صورتی که قبل از پایان ساعت رأی‌گیری حضور پیدا کرده باشند، رأی‌گیری کنند. این موضوع موجب حفظ حقوق رأی‌دهندگان و تأمین مشارکت مردم در انتخابات می‌شود، لذا تصویب آن پیشنهاد می‌شود.

ماده (۸)

مطابق ماده (۸) مصوبه که به الحاق دو تبصره به ماده (۱۱) قانون پرداخته است به موضوع تشکیل جلسات شورای تأمین استان در رابطه با امر انتخابات و لزوم دعوت از مقام منصوب شورای نگهبان و همچنین امکان درخواست تشکیل جلسات با این موضوع پرداخته است. به عبارت دیگر با توجه به اینکه امر انتخابات موضوع سیاسی و اجتماعی بوده و دارای ابعاد امنیتی نیز می‌باشد، در برخی موارد لازم است از نهاد شورای نگهبان به‌عنوان ناظر انتخابات، نماینده‌ای در جلسات شورای تأمین حضور پیدا کند. در قسمت دوم تبصره «۳» جهت رفع ابهام پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس عبارت «درخواست تشکیل جلسه شورای تأمین» جایگزین عبارت «درخواست تشکیل شورای تأمین» شود. چراکه شورای تأمین به موجب درخواست بالاترین مقام منصوب شورای نگهبان در سطح استان، شهرستان و بخش تشکیل نمی‌شود بلکه به موجب قانون «راجع به تعیین وظایف و تشکیلات شورای امنیت کشور» تشکیل شده است.

در تبصره «۴» الحاقی مقرر شده است: «عدم انجام تکالیف مقرر در این ماده و تبصره (۱) آن تخلف اداری بوده و مرتکب به انفصال از خدمات دولتی از دو تا شش ماه محکوم می‌شود.» اما مشخص نیست چرا فقط حکم ماده و تبصره «۱» دارای ضمانت اجرا بوده و تبصره‌های دیگر را شامل نشده است. لذا پیشنهاد می‌شود عبارت «و تبصره (۱)» از تبصره «۴» حذف شود تا عدم انجام کلیه تکالیف قانونی در این ماده و تبصره‌های آن تخلف محسوب شود.

ماده (۹)

ماده (۹) در راستای اجرای بند «۸»^۲ سیاست‌های کلی انتخابات تنظیم شده است و در آن صداوسیما، وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف شده‌اند از ظرفیت‌های خود جهت تبیین جایگاه مجلس و همچنین انتخابات آن آموزش‌های لازم را جهت ارتقای فرهنگ عمومی و شناخت و حضور آگاهانه به مردم ارائه کنند. با توجه به بند «۳» سیاست‌های کلی انتخابات که به «بهره‌مندی داوطلبان در تبلیغات انتخاباتی با تقسیم برابر متناسب با امکانات در هر انتخابات حسب مورد از صداوسیما و فضای مجازی و دیگر رسانه‌ها و امکانات دولتی و عمومی کشور» اشاره دارد پیشنهاد می‌شود سازمان صداوسیما موظف باشد از فضاهایی مانند شبکه‌های رادیویی و تلویزیون استان‌ها، فضای مجازی (تارنمای تلویزیون)، خبرگزاری و غیره در حد امکانات موجود برای اجرایی کردن این سیاست گام بردارد. ممکن است این موضوع مطرح شود که تعداد زیاد نامزدها برقراری تقسیم برابر را دشوار و حتی غیرممکن خواهد کرد. در پاسخ باید بیان کرد که این امر با توجه به امکانات موجود بیان

۱. تبصره «۳» (اصلاحی ۱۳۷۹/۸/۲۵) - اخذ رأی در کلیه حوزه‌های انتخابیه کشور در یک روز انجام می‌شود و مدت آن حداقل ده ساعت است و در صورت ضرورت قابل تمدید می‌باشد.

۲. ۸ - ارتقاء سطح شناخت و آگاهی و آموزش‌های عمومی و ترویج هنجارهای انتخاباتی و نهادینه کردن آن در فرهنگ عمومی و تعیین قواعد و ضوابط رقابت سیاسی سالم به‌منظور افزایش مشارکت و حضور آگاهانه و با نشاط مردم و کمک به انتخاب اصلاح.»

شده است. صداوسیما در هر استانی که امکان آن را دارد مانند استانی که تعداد نامزدها کم هستند اجرا کند و یا از فضای مجازی خود که محدودیتی ندارد برای تبلیغات بهره ببرد. لذا پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات آیین‌نامه داخلی مجلس متن زیر به‌عنوان یک تبصره به ماده (۹) مصوبه به شرح زیر الحاق شود:

«صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران موظف است برنامه‌های خود را به‌نحوی تنظیم نماید تا امکان تبلیغات انتخاباتی نامزدها با رعایت برابری و عدالت از طریق امکانات موجود از جمله شبکه‌های استانی و فضای مجازی فراهم گردد. اجرای دستورالعمل‌های موضوع این ماده منوط به ارائه و تایید آن توسط هیئت استانی تبلیغات انتخاباتی است.»

ماده (۱۰)

در راستای پیشگیری از جرایم و تخلفات انتخاباتی مصرح در بند «۸» سیاست‌های کلی انتخابات دو وظیفه در این ماده برعهده شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم و دبیرخانه شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم^۱ و معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه قرار گرفته است که تصویب آن پیشنهاد می‌شود.

نتیجه‌گیری

طرح اصلاح موادی از قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی به شماره ثبت ۸۱۷ با هدف تحقق سیاست‌های کلی انتخابات بوده و مورد تایید می‌باشد. تصویب مواد (۱) الی (۱۰) آن با اعلام اصلاحاتی و رعایت تشریفات قانون آیین‌نامه داخلی مجلس توصیه می‌شود.

ماده تبصره	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
۱			✓	
تبصره «۱» ماده (۱)		✓		
تبصره «۲» ماده (۱)			✓	
۲		✓		
۳	✓			
۴				✓
۵			✓	
۶	✓			
۷	✓			
۸			✓	
۹			✓	
۱۰	✓			

۱ . شورای عالی و دبیرخانه به موجب قانون پیشگیری از وقوع جرم مصوب ۱۳۹۴ شکل گرفته‌اند.

ماده تبصره	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
۱			✓		با توجه به سازوکار پیش‌بینی شده در ماده (۵) این مصوبه که به منتخبان علی‌البدل پرداخته است، در مواردی ممکن است نماینده علی‌البدل وجود نداشته و یا نتواند به مجلس راه یابد. لذا در این موارد باید انتخابات میان‌دوره‌ای در حوزه انتخابیه مربوط برگزار شود. جهت بر طرف نمودن این نقض و تکمیل مصوبه کمیسیون پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی عبارت «و یا در مواردی که منتخب علی‌البدل واجد شرایط وجود نداشته باشد» قبلاً از عبارت «انتخابات میان‌دوره‌ای» اضافه شود.	ماده (۴) - چنانچه انتخابات یک یا چند حوزه انتخابیه باطل و یا به هر دلیل از جمله فوت یا انصراف داوطلبان یا منتخبان یا حوادث غیرمترقبه متوقف شده یا برگزار نشود، به‌نحوی که منجر به عدم انتخاب نماینده گردد و یا اعتبارنامه منتخبان، مورد تأیید مجلس واقع نشود، و یا در مواردی که منتخب علی‌البدل واجد شرایط وجود نداشته باشد انتخابات میان‌دوره‌ای در حوزه‌های یادشده هم‌زمان با اولین انتخابات بعدی مندرج در اصل ششم (۶) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برگزار می‌شود.
تبصره «۱» ماده (۱)		✓			با توجه به اینکه انتخابات میان‌دوره‌ای به‌عنوان یک انتخابات مستقل از دوره قبلی بوده است و به مانند انتخابات مرحله دوم نمی‌باشد، نمی‌توان برای حضور رأی‌دهندگان شرط تعیین نمود و همه افراد واجد شرایط مطابق ماده (۲۷) می‌توانند در انتخابات شرکت کنند و با توجه به اینکه این موضوع محدودکننده افراد برای حضور در انتخابات و همچنین موجب کاهش مشارکت مردمی موضوع بند «۸» اصل سوم قانون اساسی است، پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی تبصره «۱» حذف شود.	تبصره «۱» حذف شود.
تبصره «۲» ماده (۱)			✓		در صدر تبصره گفته شده است که «انتخابات مجلس شورای اسلامی حوزه‌های دارای یک کرسی نمایندگی در صورتی قابل اجراست که تعداد نامزدها حداقل دو برابر تعداد کرسی‌های نمایندگی آن حوزه انتخابیه باشد.» به جهت ویراستاری و اصلاح نگارشی پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی عبارت «حداقل دو برابر تعداد کرسی‌های نمایندگی آن حوزه انتخابیه» به عبارت «حداقل دو نفر» اصلاح شود؛ چراکه دو برابر یک کرسی عدد مشخصی و عبارت پیشنهادی ساده و قابل فهم است.	تبصره «۲» - انتخابات مجلس شورای اسلامی حوزه‌های دارای یک کرسی نمایندگی در صورتی قابل اجراست که تعداد نامزدها حداقل دو نفر باشد. در حوزه‌های انتخاباتی که تعداد کرسی‌های نمایندگی بیش از یک نفر باشد، تعداد نامزدها باید حداقل یک‌ونیم برابر تعداد کرسی‌های نمایندگی در آن حوزه باشد.
۲		✓			حکم ماده (۲) مصوبه در ماده (۶) و تبصره فعلی وجود دارد و بیان مجدد آن صحیح نمی‌باشد. لذا با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی حذف آن پیشنهاد می‌شود.	ماده (۲) حذف شود.
۳	✓				لذا تصویب این ماده در قالب مصوبه کمیسیون مورد تأکید است.	

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	ارجاع به کمیسیون	موافق به شرط اصلاح	مخالف	موافق	ماده تبصره
	<p>این ماده با توجه به ماده قبل در جهت سهولت رأی‌دهی و شمارش آرا باشد. براساس مفاد تبصره «۳» این ماده وزارت کشور مکلف شده است که در حوزه‌های بیش از یک کرسی برگه‌های رأی را به‌گونه‌ای طراحی کند که در آن امکان ثبت‌نام نامزد و همچنین نام فهرست وجود داشته باشد. و رأی‌دهنده این اختیار را دارد که یکی از قسمت‌ها (نام نامزد یا نام فهرست) را تکمیل کند.</p> <p>مطابق این ماده «در صورتی که رأی‌دهنده به‌صورت همزمان به فهرست‌ها و نامزدها رأی دهد، رأی به فهرست‌ها ملاک بوده و رأی به نامزدها محاسبه نخواهد شد». درحالی که این امر صور گوناگونی دارد که به شرح زیر به آن اشاره می‌کنیم:</p> <p>۱. در مواردی که اسامی نامزدهای درج شده در برگه رأی با عنوان فهرست همخوانی دارد. به عبارت دیگر همه اسامی نامشان در فهرست اعلامی وجود دارد. در این حالت در نظر گرفتن اسامی یا فهرست به‌عنوان ملاک تفاوتی ندارد.</p> <p>۲. در مواردی که قسمت اسامی نامزدهای برگه رأی به صورت کامل تکمیل نشده (مثلاً به ۳ نفر از یک فهرست ۵ نفره رأی داده است و ۲ گزینه دیگر را خالی گذاشته است)، ولی همان اسامی همگی در عنوان فهرست نوشته شده حضور دارند. در این حالت اگر فهرست ملاک قرار گیرد، برای افرادی که نامشان در قسمت اسامی درج نشده یک رأی محاسبه خواهد شد.</p> <p>۳. در مواردی که بخشی از اسامی نامزدها (۳ نفر از ۵ نفر مندرج در فهرست) در فهرست درج شده بوده و برخی دیگر (۲ نفر دیگر) از اسامی در یک فهرست دیگری می‌باشند و یا در هیچ فهرستی حضور ندارند. در این حالت ملاک قرار دادن فهرست موجب نادیده گرفتن آرای بقیه نامزدهایی است که اسامی آنها در برگه درج شده است و ملاک قرار دادن اسامی موجب نادیده گرفته شدن آرای نامزدهای آن فهرست خواهد بود.</p> <p>۴. در فرضی که اسامی نامزدها به‌طور کلی با عنوان فهرست درج شده در برگه رأی تعارض داشته و هیچ یک از اسامی در فهرست مندرج دیده نمی‌شوند. در این حالت ملاک قرار دادن اسامی نامزدها یا فهرست مندرج در برگه رأی نادیده گرفتن رأی طرف دیگر می‌باشد.</p> <p>لذا با توجه به فرض‌های مختلف بیان شده تعیین حکم واحد برای حالات فوق‌الذکر محل تأمل است و پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات آیین‌نامه داخلی مجلس جهت تعیین دقیق‌تر حکم این مسأله مصوبه به کمیسیون بازگشت داده شود.</p>	✓				۴

ماده تبصره	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
۵			✓		<p>ملاک انتخاب فرد جایگزین از جهت اینکه ملاک آرا صحیح است و نه کل آرا دارای اشکال است. چرا که مطابق صدر ماده (۸) «فرد منتخب در مرحله اول انتخابات، باید حداقل بیست درصد (۲۰٪) از کل آرا را کسب نماید» <u>لذا پیشنهاد می شود با رعایت تشریفات آیین نامه داخلی مجلس در تبصره «۲» واژه «صحیح» حذف شود.</u></p> <p>تبصره «۲» ماده (۵) مصوبه گویا نبوده و ممکن است این ابهام بوجود آید که فردی که دارای اکثریت نسبی است، منتخب اصلی است یا منتخب علی البدل. به همین منظور باید فرد جایگزین را از منتخب اصلی متمایز کرد. <u>لذا با رعایت تشریفات آیین نامه داخلی مجلس پیشنهاد می شود عبارت «دارای اکثریت نسبی بوده» به عبارت «دارای اکثریت نسبی بوده ولی به عنوان منتخب صاحب کرسی نشده اند،» اصلاح شود.</u></p>	<p>تبصره «۲» - منتخبان جایگزین (علی البدل) نامزدهایی هستند که در مرحله اول انتخابات حداقل بیست درصد آرا صحیح را به دست آورده و کرسی نمایندگی را کسب نکرده باشند و یا در مرحله دوم دارای اکثریت نسبی بوده ولی <u>به عنوان منتخب صاحب کرسی نشده اند،</u> منتخب جایگزین (علی البدل) سمت، مقام یا شغل محسوب نمی شود.</p>
۶	✓				<p>مطابق اصلاح صورت گرفته مهور نمودن شناسنامه نیز حذف شده و ثبت رأی دادن فرد در دستگاه احراز هویت انجام خواهد شد.</p> <p>همچنین با اصلاحات صورت گرفته میزان تمدید به صورت مشخص تر و در چارچوب بهتری صورت خواهد گرفت. <u>با این توضیحات تصویب ماده مذکور پیشنهاد می شود.</u></p>	
۷	✓				<p>این ماده به دنبال حل مشکل رأی گیری از افرادی است که در زمان مجاز به شعب اخذ رأی مراجعه کرده اند اما با پایان این زمان از آنها رأی گیری به عمل نیامده است. در مصوبه کمیسیون، مجریان مکلف شده اند که از افراد حاضر در شعبه در صورتی که قبل از پایان ساعت رأی گیری حضور پیدا کرده باشند، رأی گیری کنند. این موضوع موجب حفظ حقوق رأی دهندگان و تأمین مشارکت مردم در انتخابات می شود، <u>لذا تصویب آن پیشنهاد می شود.</u></p>	
۸			✓		<p><u>در قسمت دوم تبصره «۳» جهت رفع ابهام پیشنهاد می شود با رعایت آیین نامه داخلی مجلس عبارت «درخواست تشکیل جلسه شورای تأمین» جایگزین عبارت «درخواست تشکیل شورای تأمین» شود.</u></p> <p>در تبصره «۴» مشخص نیست چرا فقط حکم ماده و تبصره «۱» دارای ضمانت اجرا بوده و تبصره های دیگر را شامل نشده است. <u>لذا پیشنهاد می شود با رعایت تشریفات آیین نامه داخلی عبارت «و تبصره (۱)» از تبصره «۴» حذف شود تا عدم انجام کلیه تکالیف قانونی در این ماده و تبصره های آن تخلف محسوب شود.</u></p>	<p>تبصره «۳» - رؤسای شوراهای تأمین (استاندار، فرماندار و یا بخشدار) مکلف به دعوت از بالاترین مقام منصوب شورای نگهبان در سطح استان، شهرستان و یا بخش به جلسات مرتبط با انتخابات بوده و آن مقام موظف است شخصاً در جلسات حضور یابد. بالاترین مقام منصوب شورای نگهبان در سطح استان، شهرستان و بخش می تواند درخواست تشکیل جلسه شورای تأمین با موضوع مرتبط با انتخابات را داشته باشد و رؤسای شورای تأمین موظف به تشکیل جلسه هستند.</p> <p>تبصره «۴» - عدم انجام تکالیف مقرر در این ماده و تبصره (+) آن تخلف اداری بوده و مرتکب به انقضای از خدمات دولتی از دو تا شش ماه محکوم می شود.</p>

ماده تبصره	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
۹			✓		این ماده در راستای اجرای بند «۸» سیاست‌های کلی انتخابات تنظیم شده است و تصویب آن پیشنهاد می‌شود. همچنین در راستای اجرای بند «۳» سیاست‌های کلی انتخابات که به «بهره‌مندی داوطلبان در تبلیغات انتخاباتی با تقسیم برابر متناسب با امکانات در هر انتخابات حسب مورد از صداوسیما و فضای مجازی و دیگر رسانه‌ها و امکانات دولتی و عمومی کشور» اشاره دارد پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات آیین‌نامه داخلی مجلس متن زیر به‌عنوان یک تبصره به ماده (۹) مصوبه به شرح زیر الحاق شود: «صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران موظف است برنامه‌های خود را به‌نحوی تنظیم نماید تا امکان تبلیغات انتخاباتی نامزدها با رعایت برابری و عدالت از طریق امکانات موجود از جمله شبکه‌های استانی و فضای مجازی فراهم گردد. اجرای دستورالعمل‌های موضوع این ماده منوط به ارائه و تأیید آن توسط هیئت استانی تبلیغات انتخاباتی است.»	ماده (۹) - ماده (۱۴) قانون به شرح زیر اصلاح می‌شود: ماده (۱۴) - سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران مکلف است به‌منظور ترویج هنجارهای انتخاباتی و نهادینه کردن آن در فرهنگ عمومی نسبت به تبیین جایگاه مجلس، وظایف نمایندگان و فرآیند انتخابات اقدام نماید و همچنین برنامه‌های آگاهی‌بخشی و آموزش انتخاباتی را که وزارت کشور یا هیأت مرکزی نظارت شورای نگهبان ضروری تشخیص می‌دهند و نیز کلیه اعلامیه‌ها و اطلاعیه‌های مربوط به انتخابات را از شبکه سراسری یا محلی صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران پخش نماید. تبصره «۱» - وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مکلفند وظایف مقرر در این ماده را در برنامه‌های آموزشی و درسی خود قرار دهند. تبصره «۲» - صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران موظف است برنامه‌های خود را به‌نحوی تنظیم نماید تا امکان تبلیغات انتخاباتی نامزدها با رعایت برابری و عدالت از طریق امکانات موجود از جمله شبکه‌های استانی و فضای مجازی فراهم گردد. اجرای دستورالعمل‌های موضوع این ماده منوط به ارائه و تأیید آن توسط هیئت استانی تبلیغات انتخاباتی است.
۱۰	✓				در راستای پیشگیری از جرائم و تخلفات انتخاباتی مصرح در بند «۸» سیاست‌های کلی انتخابات دو وظیفه در این ماده برعهده شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم و دبیرخانه شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم و معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه قرار گرفته است که تصویب آن پیشنهاد می‌شود.	